

СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-36>

Замрига А. В.,

кандидат економічних наук,

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри Міжнародного та європейського права

ДВНЗ «Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана»

МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Після початку українського протистояння російській агресії постала проблема кваліфікації правопорушень з боку російської федерації, а саме, як кваліфікувати злочини: за національним законодавством, чи за міжнародним.

Сучасні відносини між країнами дуже глобалізовані, економіка країн значно залежить від норм міжнародного права, тому глобалізація дійсно займає високу роль в міжнародних відносинах й реально впливає на події в світі. Так само й військово-політичні події між державами мають ключове значення. Під час українського спротиву російській агресії світові організації, покликані врегулювати міждержавні конфлікти швидко відреагували на події в Україні, проте я вважаю, що велика частка країн формально проігнорували поклики України в забезпеченні миру. Я переконаний, що деякі зміни в міжнародному гуманітарному праві можуть забезпечити безконфліктне існування країн: розширення юрисдикції міжнародного суду ООН, як найголовнішої судової інстанції світу.

Як ми знаємо, складовими міжнародного гуманітарного права є міжнародні документи щодо прав людини і громадянина (про громадянські і політичні права, про економічні, соціальні і культурні права, про статус біженців, про недопущення геноциду, тортур тощо); міжнародне гуманітарне право, що застосовується у період збройних конфліктів (поводження з військовополоненими, захист поранених та громадського населення, застосування видів зброї, захист культурних цінностей тощо), а також відповідальність за злочини проти миру та людства.

Розглядаючи принципи міжнародного права, надзвичайно цікавою є думка Д. Тимченка, який ставить принципи права збройних конфліктів поряд з основними принципами міжнародного гуманітарного права, саме такі як: гуманність; обмеження засобів і методів ведення війни; захист прав учасників збройних конфліктів і цивільного населення; повага нейтралітету. Тому я погоджуюсь з його думкою щодо тісного зв'язку між принципами права збройних конфліктів та міжнародного гуманітарного права, адже як правило, під час збройних конфліктів порушуються принципи гуманності, захист прав учасників збройних конфліктів і цивільного населення, а особливо повага нейтралітету. Принцип гуманності є найбільш загальним принципом у міжнародному гуманітарному праві, він об'єднує всі положення у логічно побудовану систему норм, які застосовують під час збройних конфліктів і тісно пов'язані з суміжними галузями міжнародного права [6, с 480].

На мою думку надання міжнародному кримінальному суду наднаціональних повноважень забезпечить виконання його вироків і мінімізує можливість уникнення правосуддя воєнними злочинцями навіть знаходячись на Батьківщині. Що, в свою чергу, зменшить ймовірність як воєнних злочинів так і міжнародних збройних конфліктів у майбутньому.

На даний момент існує ряд лазівок які використовує рф для уникнення відповідальності за свої множинні міжнародні злочини: міжнародний тероризм, окупація територій незалежних держав, фільтрація населення на окупованих територіях, призов населення на окупованих територіях, масові бомбардування об'єктів цивільної інфраструктури, мародерство на окупованих територіях, примусове переміщення населення з окупованих територій на територію рф, використання заборонених видів зброї, обстріли зелених коридорів, обстріли автомобілів швидкої допомоги, утримання заручників, ув'язнення цивільного населення і тортури, згвалтування, знущання над військовополоненими (моральне і фізичне).

Зараз очевидним є факт поки рф існує в такому вигляді як зараз її буде неможливо притягнути до відповідальності, бо ті хто в цивілізованому світі вважаються злочинцями в росії вважаються державними героями і “удостоюються” якщо це можна так назвати, державних нагород. Такі державні “нагороди” насправді показують не величність людини, як здобувача чогось високого, а є підтвердженням їх злочинам. Беручи до уваги, що нагороди даються чітко за досягнення, то дійсно можна спиратися на такі “нагороди” як юридичне підтвердження кримінальних правопорушень.

І так було завжди, в росії завжди цінувався маргіналітет який був згоден робити брудну роботу на благо режиму в тому числі і в інших державах за що не те, що не ніс жодної відповідальності, а ще й отримував різні приємні “бонуси” від правлячої верхівки.

Військові злочини РФ проти України починаючи з 20 лютого 2014 року.

29.08.2014 – Район Іловайська Донецької області. Після підтвердження дозволу на вихід сил АТО з Іловайська, переважаючи в рази сили ЗС РФ зайняли вигідні позиції та розстріляли впритул колони українських військ. Ці дії військових РФ відповідають поняттю “віроломне вбивство” [7, с. 1] (стаття 8 Римського статуту п. XI).

17.07.2014 – 17 липня 2014 року російські військові замість українського військово-транспортного літака АН-26, знищили цивільний авіалайнер Boeing 777-200ER, що здійснював плановий рейс МН17. Загинули усі 298 чоловік на борту. Це масове вбивство розглядається як воєнний злочин, оскільки саме його визначення також передбачає порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права через грубу необережність [8, с. 1] (Стаття 8 Римського статуту п. XXIV).

25.02.2022 – 31.03.2022 – Київська область (Буча, Ірпінь, Гостомель, Бородянка, Андріївка, Ворзель) з точки зору міжнародного кримінального права [9, с. 1]. Було порушено майже всі норми статті 8 (а) та 8(б) щодо воєнних злочинів Римського статуту.

01.04.2022 – 10.09.2022 Ексгумація тіл із масових поховань в Ізюмі. Протягом 16 вересня тривала ексгумація тіл з однієї з найбільших братських могил від початку повномасштабної війни РФ проти України. 99% тіл, знайдених у лісосмузі, – зі слідами насильницької смерті. Про це повідомив голова Харківської ОВА Олег Синегубов. Практично всі тіла, за його інформацією, мають сліди насильницької смерті. Декілька – із зав’язаними за спиною руками, а одна людина похована з мотузкою на шиї. «Вочевидь цих людей катували і стратили. Також серед похованих є діти» [10, с. 1]. (Вчинення більшості військових злочинів передбачених статтею 8 Римського статуту).

29.09.2022 – Знищення колони мирних жителів ракетами типу “Калібр” в Запорізькій області з точки зору міжнародного кримінального права. Було порушено майже всі норми статті 8 (а) та 8(б) щодо воєнних злочинів Римського статуту.

Виходячи із загального положення і спираючись на сукупність усіх раніше перерахованих вище і згаданих фактів виникає цікаве питання, чи існує можливість притягнення росії до юридичної відповідальності? Відповідно можуть бути одночасно так і ні. Сторони, які не

дотримуються Конвенції, визнаються військовими злочинцями. Міжнародний кримінальний суд з 2002 року вніс рішення щодо військових злочинів, але росія не підписала договір щодо його визнання і з поміж цього вона також не ратифікувала Римський статут у 2000 році. Україна, у свою чергу, підписала договір але не ратифікувала статут і юрисдикцію Міжнародного кримінального суду визнає. РНБО не хоче ратифікувати статут через досвід російсько-грузинської війни. Причиною цього є те, що у 2008 році Грузія ратифікувала Римський статут проте не могла бути ініціатором розслідування, скоєних росією, порушень, адже росія не є підписантом Римського статуту. Тому моя суб'єктивна думка зупинилась на тому, що ратифікувати статут потрібно разом з росією чи після закінчення військового стану.

З іншого боку, після ухвалення договору про визнання Міжнародного кримінального суду, Україна дозволила йому виступати в ролі третейського суду і визнає правомірність його ухвал.

На мою думку, для того щоб припинити міркування щодо цих проблем, варто довести законодавство у відповідність до підписаних міжнародних договорів, і від цього можна апелювати статтями Женевської конвенції та можливостей і мати право вимагати надати оцінку діям росії.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни : конвенція від 12 серпня 1949 року № 995_154.
2. Тимченко Л. Д. Міжнародне право : підручник. Харків : Консум, Ун.-т внутр. справ, 1999. 528 с.
3. Міжнародне гуманітарне право. URL: <https://redcross.org.ua/ih/> (дата звернення 23.09.2022).
4. Женевська конвенція. Як судити Росію за воєнні злочини? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27398499.html> (дата звернення 23.09.2022).
5. Сайт міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. URL: <https://minre.gov.ua/rubric/mizhnarodne-gumanitarne-pravo> (дата звернення 23.09.2022).
6. Іловайська трагедія: хронологія подій. URL: <https://suspilne.media/58872-ilovajska-tragedia-hronologija-podij/> (дата звернення 23.09.2022)
7. Злочин і кара. Восьмі роковини загибелі рейсу MH17 в небі над Донбасом. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mh17-sudovy-viyrok/31947006.html> (дата звернення 23.09.2022)
8. «Холодна реальність злочинів Путіна»: керівництво ЄС про дії російської армії в українських містах. URL:

<https://www.radiosvoboda.org/a/news-kerivnytstvo-es-ukrainski-mista/31783765.html> (дата звернення 23.09.2022)

9. Російська окупація «перетворила міста на братські могили». США і ЄС «шоковані» похованнями в Ізюмі URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/izyum-voyenni-zlochyny/32038961.html> (дата звернення 23.09.2022)